

Nowe miasta w sieci osadniczej województwa opolskiego.

Prolegomena do badań

dr hab. inż. arch.
MONIKA EWA ADAMSKA, PROF. PO
Politechnika Opolska
Wydział Budownictwa i Architektury
ORCID: 0000-0001-7821-3143

W artykule przedstawiono wyniki badań dotyczących nowych ośrodków miejskich województwa opolskiego, którym nadano status miasta po 1945 r. Założone cele pracy to: analiza aktów prawnych związanych z nadaniem statusu miasta w Polsce, charakterystyka miejskiej sieci osadniczej Opolszczyzny i wstępne rozpoznanie zbioru nowych miast regionu.

Liczebność zbioru polskich miast zmienia się rokrocznie. Zmiany te generuje powoływanie nowych miast, które następuje poprzez nadanie miejscowości statusu miasta. W części przypadków jest to restytucja praw miejskim ośrodkom, które utraciły je w przeszłości, w części miastami zostają miejscowości, które w swojej historii praw miejskich nigdy nie posiadały. Obok nadania praw miejskich zdarza się również utrata miejskiej samodzielności poprzez przyłączenie do innego ośrodka lub w wyniku degradacji miasta do rangi wsi.

Od 1 stycznia 2022 r. na mapie Polski można wyróżnić 964 miasta, w przyszłym roku liczba ta zwiększy się o kolejnych 15 nowych ośrodków miejskich. Uzyskanie statusu miasta postrzegane jest jako prestiż i nowe możliwości dla miejscowości. Szczególnie w okresie po transformacji ustrojowej władze lokalne w nadaniu statusu miasta upatrują szans na rozwój, dostęp do szerszych źródeł finansowania, pozyskanie strategicznych inwestorów oraz zwiększenie liczby mieszkańców.

W literaturze polskiej problematyka dotycząca zarówno miast nowych, zdegradowanych, jak i restytuowanych jest przedmiotem wieloaspektowych badań podejmowanych przez autorów w pracach z obszaru geografii, architektury i urbanistyki, nauk społecznych. Wśród wielu można wyróżnić prace: W. Drobka [1, 2], R. Krzysztofika [3], R. Szymytkie [4, 5], D. Szymańskiej [6], H. Zaniewskiej [7]. Zagadnienia nowych miast w kontekście poszczególnych województw i regionów Polski wydają się być podejmowane rzadziej. W grupie tych prac przytoczyć można opracowania na temat wybranych ośrodków

Dolnego Śląska i Opolszczyzny [8], miast Lubelszczyzny [9], województwa mazowieckiego [10], wielkopolskiego [11] i zachodniopomorskiego [12]. Niniejszy artykuł stanowi wstęp do dalszych badań nad nowymi i restytuowanymi po 1945 r. miastami województwa opolskiego, które nie zostały do tej pory objęte opracowaniem jako odrębny zbiór.

Założone główne cele pracy to: (i) analiza aktów prawnych związanych z nadaniem statusu miasta obowiązujących w Polsce po 1945 r.; (ii) ogólna charakterystyka miejskiej sieci osadniczej województwa opolskiego; (iii) wstępne rozpoznanie zbioru miast województwa opolskiego, które uzyskały status miasta po 1945 r. (po raz pierwszy w swojej historii lub w wyniku restytucji). W badaniach zastosowano metodę logicznej argumentacji oraz metodę historyczno-interpretacyjną, wykorzystane techniki badawcze to badania literaturowe i archiwalne oraz wizje lokalne dokumentowane fotograficznie. Zakres terytorialny uwzględniony w pracy pokrywa się z obecnymi granicami administracyjnymi województwa opolskiego, zakres chronologiczny obejmuje okres od 1945 roku.

Uwarunkowania prawne nadania statusu miasta w Polsce po 1945 roku

Zgodnie z ustawą o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych z 2003 r. miasto oznacza „jednostkę osadniczą o przewadze zwartej zabudowy i funkcjach nierolniczych posiadającą prawa miejskie bądź status miasta nadany w trybie określonym odrębnymi przepisami” [13]. W praktyce administracyjnej definicja miasta zależy od stosowanego w danym kraju kry-

terium kwalifikacyjnego [m.in. 14, 15]. W Polsce jest to kryterium prawno-administracyjne, w jego świetle miastem jest każda jednostka osadnicza posiadająca status miasta nadany normatywnym aktem prawnym [4].

W latach 1945–1950 oraz 1950–1975 status miasta w Polsce nadawano poprzez rozporządzenie Ministra Administracji Publicznej, w pierwszym okresie na podstawie ustawy z 1920 r. w przedmiocie zaliczania osad wiejskich w poczet miast oraz zmiany granic miast [16], w drugim na podstawie ustawy z 1950 r. o dokonywaniu zmian podziału administracyjnego Państwa [17]. W okresie 1975–1984 zgodnie z ustawą o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych z 1975 r. utworzenie miasta następowało w drodze rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów [18]. Nowe miasta powstałe w latach 1984–1989 tworzono w oparciu o zapisy ustawy o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego z 1983 r. w brzmieniu „Miasto tworzy się na terenie zurbanizowanym, o przewadze ludności nierolniczej, posiadającym wykształconą infrastrukturę w sferze urządzeń komunalnych”. Tworzenie miast następowało w drodze uchwały Rady Państwa (w porozumieniu z Radą Ministrów, w oparciu o opinię lub wniosek właściwej wojewódzkiej rady narodowej) [19].

W systemie samorządności lokalnej w świetle zapisów aktualnie obowiązującej ustawy o samorządzie gminnym z 1990 r. status miasta nadawany jest w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, wnioskodawcą może być zainteresowana rada gminy. Nadanie miejscowości statusu miasta i ustalenie

Tab. 1. Miasta województwa opolskiego z podziałem na klasy wielkościowe w 2020 r.; źródło: opracowanie własne na podstawie [22]

Klasy wielkościowe (wg liczby ludności)	Liczba miast	Miasta
klasa miast dużych (powyżej 100 tys.)	1	Opole
klasa miast średnich (20–100 tys.)	5	4/20–50 tys.: Brzeg, Kluczbork, Nysa, Prudnik 1/ powyżej 50 tys.: Kędzierzyn-Koźle
klasa miast małych (do 20 tys.)	30	11/do 5 tys.: Baborów, Biała, Byczyna, Dobrodzień, Gorzów Śląski, Kolonowskie, Korfantów, Leśnica, Prószków, Tułowice, Ujazd 13/5–10 tys.: Głogówek, Gogolin, Grodków, Kietrz, Lewin Brzeski, Niemodlin, Olesno, Otmuchów, Ozimek, Paczków, Praszka, Wolczyn, Zawadzkie 6/powyżej 10 tys.: Głubczyce, Glucholazy, Krapkowice, Namysłów, Strzelce Opolskie, Zdzieszowice

jego granic dokonywane są z uwzględnieniem infrastruktury społecznej i technicznej oraz układu urbanistycznego i charakteru zabudowy [20]. Ustawa ponadto określa w ogólny sposób zawartość wniosku i ustawowe terminy. Zgodnie z jej zapisami wniosek rady gminy, poprzedzony konsultacjami z mieszkańcami, powinien zawierać uzasadnienie, niezbędne dokumenty, mapy i informacje potwierdzające jego zasadność oraz wymagane opinie. Rada gminy występuje z wnioskiem do ministra właściwego do spraw administracji publicznej za pośrednictwem wojewody, w terminie do dnia 31 marca. Tryb postępowania przy składaniu wniosku oraz dokumenty, które należy dołączyć do niego, precyzuje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania przy składaniu wniosków dotyczących tworzenia, łączenia, dzielenia, znoszenia i ustalania granic gmin, nadawania gminie lub miejscowości statusu miasta, ustalania i zmiany nazw gmin i siedzib ich władz oraz dokumentów wymaganych w tych sprawach [21]. Zawartość wniosku szczegółowo precyzuje § 2 rozporządzenia.

Ogólna charakterystyka miejskiej sieci osadniczej województwa opolskiego

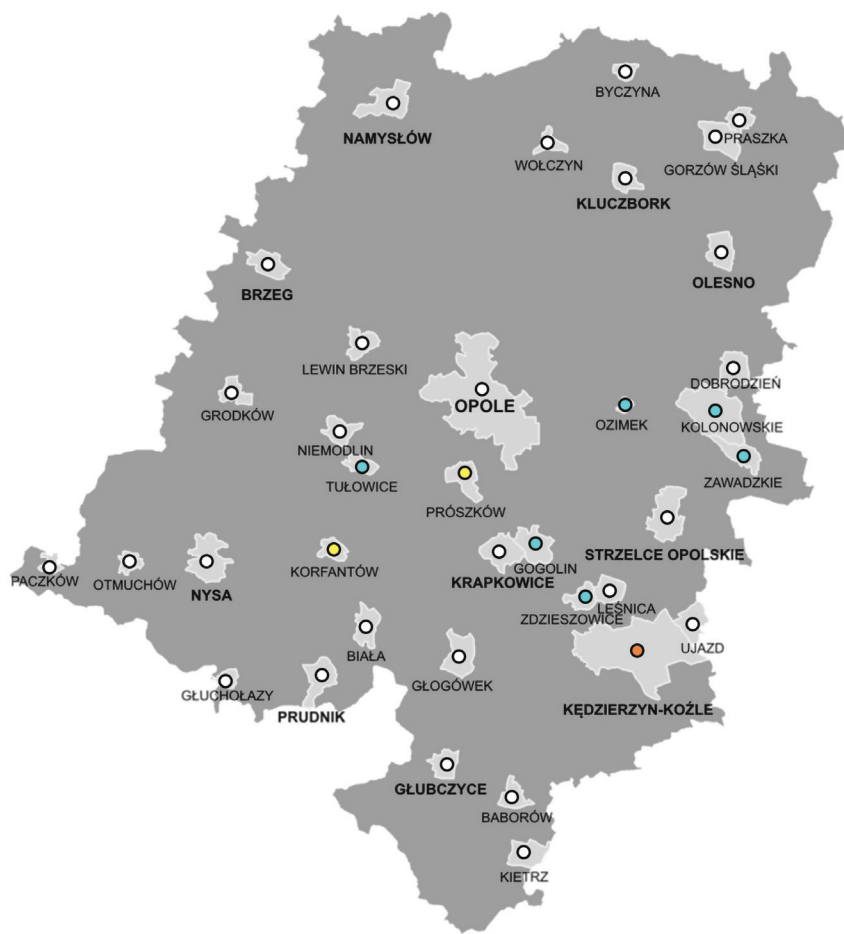
Istotne przy omawianiu przekształceń sieci osadniczej na Śląsku po II wojnie światowej jest przywołanie kategorii „osiedla” funkcjonującej w strukturze administracyjnej Polski w latach 1954–1972. Osiedle powoływane rozporządzeniem Rady Ministrów stanowiło kategorię pośrednią pomiędzy miastem i wsią, tworzone je w większości z ośrodków o miejskim charakterze zabudowy i populacją co najmniej 1 tys. mieszkańców utrzymujących się w większości ze źródeł pozarolniczych. Wiele miejscowości śląskich w oparciu o wysoki poziom urbanizacji, stopień uprzemysłowienia oraz pełnione funkcje uzyskało taki status w okresie powojennym. Większość z nich stała się później samodzielnyimi miastami, niektóre włączono jako dzielnice w obręb sąsiednich miast [1].

Województwo opolskie o pow. 9412 km²

i liczbie mieszkańców wynoszącej w 2020 r. 980,77 tys. mieszkańców [22] jest najmniej- szej spośród 16 województw Polski zarówno pod względem powierzchni, jak i populacji. Gęstość zaludnienia w 2020 r. wynosząca 104 osoby/km² przy średniej krajowej 123 osoby/km² [23] plasuje województwo w grupie przeciętnie zaludnionych. Sieć osadniczą województwa opolskiego tworzy obecnie 36 miast, wśród nich Opole – stolica wojewódz-

stwa, 11 miast powiatowych, 24 miasta pełniące funkcje siedzib gmin oraz nieco powyżej 1000 wsi.

Większość z grupy 36 miast to ośrodki miejskie o średniowiecznych korzeniach [24]. Miasta Opolszczyzny łącznie skupiają ponad 519 tys. mieszkańców województwa, co stanowi ok. 53% ogółu populacji regionu, przy średniej krajowej wynoszącej ok. 60% [22]. Klasyfikując miasta województwa opolskiego według liczby mieszkańców, można dokonać podziału na trzy klasy wielkościowe. Do klasy miast dużych (pow. 100 tys. mieszkańców) zalicza się stolica regionu: Opole (127,8 tys.). Klasę miast średnich (20–100 tys.) tworzy 5 ośrodków miejskich (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Nysa, Prudnik). Najliczniejsza jest klasa miast małych, która skupia aż 30 ośrodków (ok. 83%). W tej grupie 11 miast liczy poniżej 5 tys. mieszkańców, populacja 13 ośrodków zawiera się w przedziale 5–10 tys. mieszkańców, a pozostałych 6 w przedziale 10–20 tys. mieszkańców. Szczegółowe zestawienie układu trzech klas wielkościowych miast województwa opolskiego zawiera tab. 1.

Rys. 1. Miejska sieć osadnicza województwa opolskiego. Oznaczenia: miasta restytuowane/ czarne kołko z żółtym wypełnieniem; miasta bez tradycji miejskiej w przeszłości oraz o statusie osiedla w latach 1954–1972/czarne kołko z niebieskim wypełnieniem; miasto-zlepieniec Kędzierzyn-Koźle (połączenie nowych miast: Kędzierzyna, Kłodnicy, Sławięcice i historycznego Koźla)/czarne kołko z pomarańczowym wypełnieniem; pozostałe miasta/czarne kołko bez wypełnienia; źródło: opracowanie własne

Nowe miasta województwa opolskiego

Nadania praw miejskich

W okresie 1945–1989 nowymi miastami w obszarze województwa opolskiego w aktualnych jego granicach zostało 8 miejscowości¹, które w swojej historii nigdy nie posiadały praw miejskich. Pierwszym z nich był Kędzierzyn (1951), od lat 40. XX w. ośrodek przemysłu chemicznego. W latach 60. XX w. kolejnymi nowymi miastami województwa stały się Ozimek, Zawadzkie, Zdieszowice i Gogolin (rozwijające się ośrodki przemysłu hutniczego, wapienniczego i koksowniczego). Lata 70. XX w. przyniosły dalsze nadania statusu miasta takim miejscowościom jak Kolonowskie (dawny ośrodek przemysłu hutniczego), Kłodnica (nad Kanałem Kłodnickim) i Sławięcice (nad Kanałem Gliwickim) w sąsiedztwie Kędzierzyna i portu w Koźlu. Wszystkie nowe miasta woj. opolskiego utworzone w latach 60. i 70. XX w. miały wcześniej status osiedla (kategoria pomiędzy miastem a wsią). Kłodnica i Sławięcice po dwóch latach funkcjonowania jako odrębne miasta wraz z historycznym Koźlem w 1975 r. zostały włączone do powstałego w 1951 r. miasta Kędzierzyn i razem utworzyły ośrodek miejski Kędzierzyn-Koźle, jedno z dwóch miast-zlepieńców położonych w obszarze województwa opolskiego [25].

Po transformacji systemowej w Polsce status miasta w województwie opolskim uzyskały jeszcze 3 miejscowości: Korfantów (1993), Prószków (2004) i Tułowice (2018). W przypadku Korfantowa i Prószkowa było to powtórne nadanie statusu miasta (restytucja praw miejskich). Tułowicom, których historia wiąże się z m.in. z produkcją ceramiki, nadano status miasta po raz pierwszy w dziejach miejscowości. Szczegóły nadania praw miejskich poszczególnym miejscowościom Opolszczyzny, w kolejności chronologicznej, przedstawia tab. 2.

Miejską sieć osadniczą województwa opolskiego ilustruje rys. 1.

Zarys charakterystyki: położenie, funkcje administracyjne, dane demograficzne

Nowe miasta województwa opolskiego położone są w następujących powiatach: krapkowickim (Gogolin, Zdieszowice), nyskim (Korfantów), opolskim (Ozimek, Prószków, Zawadzkie, Tułowice) i strzeleckim (Kolonowskie). Miasto-zlepieńiec Kędzierzyn-Koźle jest stolicą powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego, równocześnie jedynym jego miastem. Nowe miasta wzmocniły sieć osadniczą Opolszczyzny w równoleżnikowym pasie na południe od Opola. Po 1945 r. nie powstały nowe ośrodki miejskich w 3 powiatach (kluczborski, namysłowski i oleski) położonych na północy województwa oraz w najbardziej wysuniętym na południe

Tab. 2. Nadania praw miejskich poszczególnym miejscowościom woj. opolskiego po 1945 r.; źródło: opracowanie własne na podstawie: aktów prawnych [26–34]; [35]

Miasto	Rok nadania praw miejskich po 1945/ prawa miejskie przed 1945	Powiat od 1999	Akt prawny, (uwagi)
Kędzierzyn	1951	kędzierzyńsko-kozielski	Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 marca 1951 r. [26]
Ozimek	1962	opolski	Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 lipca 1962 r. [27]
Zawadzkie	1962	opolski	Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 lipca 1962 r. [27]
Zdieszowice	1962	krapkowicki	Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 lipca 1962 r. [27]
Gogolin	1967	krapkowicki	Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 1966 r. [28]
Kolonowskie	1973	strzelecki	Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1972 r. [29]
Kłodnica	1973	kędzierzyńsko-kozielski	Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1972 r. [29] (1975 r.: włączenie do miasta Kędzierzyn)
Sławięcice	1973	kędzierzyńsko-kozielski	Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1972 r. [29] (1975 r.: włączenie do miasta Kędzierzyn)
Kędzierzyn-Koźle	1975 zmiana granic i nazwy	kędzierzyńsko-kozielski	Rozporządzenie Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 15 października 1975 r. [30] Zarządzenie Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 15 października 1975 r. [31] (1975 r.: włączenie do miasta Kędzierzyn miast: Kłodnica, Koźle i Sławięcice; zmiana nazwy na Kędzierzyn-Koźle)
Korfantów	1993/ przed 1335–1742; 1867–1945	nyski	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 lipca 1993 r. [32]
Prószków	2004/ 1560–1742	opolski	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 lipca 2003 r. [33]
Tułowice	2018	opolski	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 lipca 2017 r. [34]

powiecie głubczyckim. W strukturze administracji samorządowej miasta: Gogolin, Kolonowskie, Korfantów, Ozimek, Prószków, Tułowice, Zawadzkie, Zdieszowice są siedzibami gmin miejsko-wiejskich. Miasto Kędzierzyn-Koźle jest siedzibą powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego.

Nowe miasta województwa opolskiego należą do klasy miast małych o stosunkowo zróżnicowanej liczbie ludności. W 2020 r. najmniejsze populacje miały miasta restytuowane: Korfantów (1771 mieszkańców) i Prószków (2561 mieszkańców). Liczba mieszkańców w pozostałych miastach wynosiła wówczas w kolejności rosnącej: 3296 w Kolonowskim, 4026 w Tułowicach, 6765 w Gogolinie, 7032 w Zawadzkiem, 8480 w Ozimku i 11246 w Zdieszowicach. Miasto-zlepieńiec Kędzierzyn-Koźle, którego strukturę utworzyły 3 nowe ośrodki miejskie Kędzierzyn, Kłodnica, Sławięcice oraz lokowane w średniowieczu Koźle zamieszkiwało w 2020 r. 60021 osób.

Podsumowanie

Wstępne badania wykazały, że zdecydowana większość nowych miast województwa opolskiego została utworzona w okresie 1945–1989. Po transformacji systemowej status miasta uzyskały 3 miejscowości, w przypadku 2 ośrodków było to powtórne nadanie praw miejskich, jeden ośrodek uzyskał status miasta po raz pierwszy w swojej historii.

Zbiór nowych miast województwa opolskiego można podzielić na 3 grupy w oparciu o ich historyczną przeszłość:

- (i) miasta, które w latach 1954–1972 posiadały status osiedla: Gogolin, Kłodnica (1973–1975), Kolonowskie, Ozimek, Sławięcice (1973–1975), Zawadzkie, Zdieszowice;

¹ Woj. opolskie utworzono w 1950 r. Jego granice od czasu powstania zmieniały się kilkakrotnie. W 1967 r. status miasta otrzymała miejscowość Kuźnica Raciborska, administracyjnie należąca do woj. opolskiego do 1975 r., obecnie w woj. śląskim.

- (ii) miasta restytuowane (powtórne nadanie praw miejskich ośrodkom, które zostały zdegradowane): Korfantów, Prószków;
 (iii) miasta bez wcześniejszej tradycji miejskiej: Kędzierzyn (1951–1975), Tułowice.

W 1975 r. do miasta Kędzierzyn zostały włączone miasta Kłodnica i Sławęcice oraz lokowane w średniowieczu Koźle, tworząc Kędzierzyn-Koźle.

W grupie miast funkcjonujących obecnie jako samodzielne jednostki miejskie przeważają te, które w powojennej historii miały status osiedla, w mniejszości są miasta restytuowane oraz te bez miejskiej przeszłości. Najstarsze tradycje miejskie ma lokowany w średniowieczu Korfantów, który był następnie dwukrotnie degradowany w swojej historii. Miastem, które uzyskało prawa miejskie w okresie renesansu i utraciło w XVIII w. jest Prószków, znany w przeszłości z produkcji fajansu i działalności edukacyjnej. Nadaniu statusu miejskiego pozostałym miastom sprzyjała obecność przemysłu jako głównego czynnika ich rozwoju ekonomicznego.

Nowe ośrodki miejskie województwa opolskiego należą do klasy miast małych, wszystkie pełnią funkcje siedzib gmin miejsko-wiejskich. Kędzierzyn-Koźle, miasto-zlepieniec o populacji ok. 60 tys. mieszkańców jest siedzibą władz powiatu.

Dalsze badania zbioru nowych miast Opolszczyzny będą dotyczyć m.in. charakterystyki funkcjonalnej, przestrzennej, kulturowej, przemian demograficznych oraz analizy znaczenia w sieci osadniczej województwa opolskiego.

Biibliografia

[1] Drobek W., 1999. Rola miast zdegradowanych w sieci osadniczej Śląska, Wydawnictwo Instytut Śląski, Opole.
 [2] Drobek W., 2002. Polskie nowe miasta (1977–2001), [w:] J. Słodczyk (red.), Przemiany bazy ekonomicznej i struktury funkcjonalnej miast, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, 71–84.
 [3] Krzysztofik R., 2006. Nowe miasta w Polsce w latach 1980–2009. Geneza i mechanizmy rozwoju. Próba typologii, Wydział Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego, Sosnowiec.
 [4] Szymtlik R., 2014. Metody analizy morfologii i fizjonomii jednostek osadniczych. Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego 35, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.
 [5] Szymtlik R., 2018. Kryteria morfologiczne w procedurze administracyjnej nadawania statusu miasta Rok LXIII, Wiadomości Statystyczne, 12 (691), 40–56.
 [6] Szymańska D., 1996. Nowe miasta w systemach osadniczych, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń.
 [7] Zaniewska H., 2014. Rozmieszczenie przestrzenne i cechy nowych miast z przełomu XX i XXI w., Problemy Rozwoju Miast, 11/3, 75–83.
 [8] Borcz H., Niedźwiecka-Filipiak I., Zaniewska H., 2009. Transformacje. Miasto – wieś, wieś – miasto, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław.
 [9] Przesmycka E., 2015. Przeobrażenia przestrzenne i architektoniczne zdegradowanych i restytuowanych miast Lubelszczyzny, [w:] R. Krzysztofik, M. Dymitrow (red.), Degradated and Restituted Towns in Poland: Origins, Development, Problems/Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy, University of Gothenburg, Gothenburg, 209–247.

[10] Zaniewska H., 2016. Uwarunkowania przestrzenne, funkcjonalne i społeczne decydujące o utworzeniu nowych miast w województwie mazowieckim na przełomie XX i XXI wieku, MAZOWSZE Studia Regionalne, 19, 13–30.
 [11] Konecka-Szydłowska B., 2019. Nowe miasta w systemie osadniczym województwa wielkopolskiego, Space-Society-Economy, 28, 7–27.
 [12] Cudo M., 2021. Miejskość w aspekcie fizjonomycznym na przykładzie nowych miast w Polsce. Studium przypadku województwa zachodniopomorskiego, Studia Regionalne i Lokalne, 1(83), 112–128.
 [13] Ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych, tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 1443.
 [14] Kielczewska-Zaleska M., 1976. Geografia osadnictwa, PWN, Warszawa.
 [15] Szymańska D., 2013. Geografia osadnictwa, PWN, Warszawa.
 [16] Ustawa z dnia 20 lutego 1920 r. w przedmiocie zaliczania osad wiejskich w poczet miast oraz zmiany granic miast, Dz.U. R.P. z 1920 r. nr 19, poz. 92.
 [17] Ustawa z dnia 4 lutego 1950 r. o dokonywaniu zmian podziału administracyjnego Państwa, Dz.U. z 1950 r. nr 6, poz. 48.
 [18] Ustawa z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych, Dz.U. z 1975 r. nr 16, poz. 91.
 [19] Ustawa z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządy terytorialne, Dz.U. z 1983 r. nr 41, poz. 185.
 [20] Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, tekst jednolity Dz.U. z 2022 r., poz. 559, 583.
 [21] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania przy składaniu wniosków dotyczących tworzenia, łączenia, dzielenia, znoszenia i ustalania granic gmin, nadawania gminie lub miejscowości statusu miasta, ustalania i zmiany nazw gmin i siedzib ich władz oraz dokumentów wymaganych w tych sprawach, tekst jednolity, Dz.U. z 2014 r., poz. 310.
 [22] Rocznik Demograficzny, 2021. D. Rozkrut (red.), Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
 [23] Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2020 r., 2020. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
 [24] Adamska M.E., 2019. Transformacje rynków średniowiecznych miast Śląska Opolskiego od XVIII wieku do czasów współczesnych. Przerwane tradycje, zachowane dziedzictwo, nowe narracje, Studia i Monografie z. 509, Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej, Opole.
 [25] Szymtlik R., 2009. Miasta-zlepieniec na Śląsku Dolnym i Opolskim. Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego 35, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.
 [26] Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 marca 1951 r. w sprawie nadania ustroju miejskiego gminie Kędzierzyn w powiecie kozielskim, województwie opolskim, Dz.U. z 1951 r. nr 13, poz. 104.
 [27] Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 lipca 1962 r. w sprawie utworzenia niektórych miast, Dz.U. z 1962 r. nr 41, poz. 188.
 [28] Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 1966 r. w sprawie utworzenia niektórych miast, Dz.U. z 1966 r. nr 52, poz. 318.
 [29] Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1972 r. w sprawie utworzenia, zniesienia i zmiany granic niektórych miast (Dz.U. 1972 nr 50, poz. 327)
 [30] Rozporządzenie Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 15 października 1975 r. w sprawie zmiany granic niektórych miast w województwie opolskim, Dz.U. z 1975 r. nr 35, poz. 198.
 [31] Zarządzenie Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 15 października 1975 r. w sprawie zmiany nazwy miasta Kędzierzyn w województwie opolskim, M.P. 1975 nr 34, poz. 210.
 [32] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 lipca 1993 r. w sprawie nadania niektórym miejscowościom statusu miasta, Dz.U. z 1993 r., poz. 329.
 [33] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie ustalenia granic, zmiany nazw i siedzib władz niektórych gmin i miast oraz nadania miejscowościom statusu miasta, Dz.U. z 2003 r., poz. 1248.
 [34] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 lipca 2017 r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta, zmiany nazwy gminy oraz siedzib władz niektórych gmin, Dz.U. z 2017 r., poz. 1427.
 [35] Krzysztofik R., 2007. Lokacje miejskie na obszarze Polski. Dokumentacja geograficzno-historyczna, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

DOI: 10.5604/01.3001.0016.0560

PRAWIDŁOWY SPOSÓB CYTOWANIA

Adamska Monika Ewa, 2022. Nowe miasta w sieci osadniczej województwa opolskiego. Prolegomena do badań, „Builder” 11 (304). DOI: 10.5604/01.3001.0016.0560

Streszczenie: W artykule przedstawiono wyniki badań dotyczących nowych ośrodków miejskich województwa opolskiego, którym nadano status miasta po 1945 r. Założone cele pracy to: analiza aktów prawnych związanych z nadaniem statusu miasta w Polsce, charakterystyka miejskiej sieci osadniczej Opolszczyzny i wstępne rozpoznanie zbioru nowych miast regionu. W badaniach zastosowano metodę logicznej argumentacji oraz metodę historyczno-interpretacyjną. Z przeprowadzonych badań wynika, że większość nowych miast została utworzona w okresie 1945–1989, nadaniu statusu miejskiego części z nich sprzyjała obecność przemysłu jako głównego czynnika ich rozwoju ekonomicznego. Zbiór tworzą miasta małe, pełniące funkcje siedzib gmin miejsko-wiejskich.

Słowa kluczowe: nowe miasta, uwarunkowania prawne, status miasta, sieć osadnicza, województwo opolskie

Abstract: NEW TOWNS IN THE SETTLEMENT NETWORK OF OPOLE VOIVODESHIP. PROLEGOMENA FOR RESEARCH.

The article presents the results of research on new urban centers of the Opolskie Voivodeship, which were given the status of a city after 1945. The assumed aims of the study are: analysis of legal acts related to granting the status of a town in Poland, characteristics of the urban settlement network of the Opole region and preliminary identification of a set of new towns in the region. The research used the method of logical argumentation and the historical-interpretative method. The study shows that most of the new towns were established in the period 1945–1989, and some of them were granted urban status due to the presence of industry as the main factor of their economic development. The collection consists of small towns that function as seats of urban and rural communes.

Keywords: new towns, legal regulations, city status, settlement network, Opole Voivodeship